

SADRI ERTEM

1898'de İstanbul'da doğdu. Üsküdar Askerî Rüştiyesi'nde başlayan öğrenimini Üsküdar Sultaniyesi'nde sürdürdü. İlk öykü çalışmalarını Genç Yolcular dergisinde yayımladı (1917). Darülfünun Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Yedek subay olarak Birinci Paylaşım Savaşı'na katıldı. Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu'ya geçti. Ankara'da Hakimiyet-i Milliye ve Yeni Gün gazetelerinde yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Cumhuriyet'in ilanından sonra, İstanbul'da Son Telgraf gazetesinin başyazarı oldu (1924-1925).

Resimli Ay'da yayımlanan (1928) "Bacayı İndir Bacayı Kaldır" öyküsüyle beliren gerçekçi tavrı, Çıkrıklar Durunca (1931) romanının yayımlanmasıyla toplumcu gerçekçi edebiyatımızın öncülerinden biri sayılmaya hak kazandı. 1930'larda Matbuat Umum Müdürlüğü'nde (Basın Yayın Genel Müdürlüğü) 'memleket işleri danışmanı' oldu. Bu görevini sürdürdüğü yıllarda Kütahya milletvekili seçildi (1939). 12 Kasım 1943'te Ankara'da yaşamını yitirdi.

KOR KİTAP - 36

ÇIKRIKLAR DURUNCA - SADRİ ERTEM

KAPAK ve İÇ TASARIM • **DEVİRİM KOÇLAN**

ISBN 978-605-2283-17-2

Birinci Basım MART 2018

© Ginko Kitap Ltd. Şti. 2017

BASKI: Ezgi Matbaacılık Tekstil Pors. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.

Sanayi Cd. Altay Sk. No. 14 Yenibosna / İstanbul • Sertifika No. 12142

T: 0212 452 23 02 • www.ezgiatbaa.net

Ginko Kitap: Osmanağa Mah. Ali Suavi Sk. No: 10 D. 3 Kadıköy / İstanbul

T: 0216 449 20 99 • F: 0216 449 21 00

www.korkitap.com • info@korkitap.com

Sertifika No: 35054

Kor Kitap, Ginko Kitap Ltd. Şti. markasıdır.

1407
KİTAP

SADRI ERTEM
ÇIKRIKLAR DURUNCA

 ROMAN

Sadri Ertem'in *Çıkrıklar Durunca* romanı 1930 yılında Resimli Ay Matbaası'nda basılmış. El dizgisiyle basılan kitapta çeşitli dizgi yanlışlarıyla sayfa düzenlemelerinde eksiklikler yer alıyor.

Kitap baskıya hazırlanırken bu yanlışlıklar ve eksiklikler, aslına çok fazla dokunmamak koşuluyla elden geldiğince giderilmeye çalışıldı.

Sadri Ertem'in dili ve anlatımı genelde yalın olmasına karşılık, 1930'lu yılların dilinde doğal olarak yer alan Osmanlıca sözcükleri, tamlamaları da ister istemez barındırıyor. Biz, Ertem'in diline ve anlatımına, dolayısıyla romanın aslına dokunmamak için Osmanlıca sözcüklerle tamlamaların anlamını sayfa altlarında dipnotlar olarak vermeyi yeğledik.

Ayrıca sözcüklerin yazılışlarını, noktalamaları, günümüz yazım kurallarına uygun duruma getirerek rahat okunmasını sağlamaya çalıştık.

Yayımcının notu.

SADRI ERTEM'İN GERÇEKÇİLİĞİ VE ÇIKRIKLAR DURUNCA

“Sögütlerin altına geldikleri zaman, bir tarafta halılara bağdaş kurmuş insanların sesini duydular öte tarafta dere kenarında serinlik ve ferahlık veren yeşil otların kokuları arasında buram buram, burun deliklerini kıran kebab dumanı sarhoş etti. İkisi de derin derin nefes aldılar, uzun uzun:

– Hehhh... diye derinden derine iç çektiler.

Gerçi karnı tok olan okuyucular bunu kaba bir fantezi farz edebilirler. Fakat burada ne yazar için fantezi ne de okuyucu için çıtkırıldım edebiyat arzusu vardır. Burada tek, basit olan açlık vardır. Güzel sözler, sevimli hülyalar, benzetmeler, çift anlamlı sözler, arkasında dumanı üstünde kokusu bütün bir alemi rahatsız eden gerçek vardır.

Sözlerden önce süslü bir bilezik, bir küpe, bir kravat iğnesi arayanlar kuyumcu dükkânlarına koşsunlar. Yazarı bir taklacı, bir cambaz ya da kelimeler serdarı görmek isteyenler de istedikleri yere gidebilirler.”

(Çıkrıklar Durunca)

Sadri Ertem Kimdir?

Sadri Ertem, toplumcu gerçekçi yazarlarımızın ilklerinden sayılır. Gerçi daha önce Nabizade Nazım, ‘*Karabibik*’ adlı öyküsüyle köy gerçekliğini, köyün ve köylünün yaşamını toplumsal açıdan ele almıştır. Refik Halit Karay da ‘*Memleket Hikâyeleri*’ adlı kitabında yer alan öyküleriyle Anadolu gerçekliğini, Anadolu insanının içinde bulunduğu

toplumsal çelişkileri dile getirmiştir. Sadri Ertem'in öykü ve romanlarında edebiyatımızdaki gerçekçilik geçmişimizin bir etkisi ve payı vardır. Ama o, öykü ve romanlarında olayları yorumlarken siyasal ve politik açıdan da bir değerlendirme yapar. Toplumsal olgulara, gerçeklere bilimsel olarak yaklaşır. Bu yüzden toplumcu gerçekçi edebiyat alanında ürün vermiş ilk yazarlardandır. Kendinden sonra gelen toplumcu gerçekçi yazarlardan Sabahattin Ali, Kenan Hulusi, Bekir Sıtkı Kunt, Reşat Enis Aygen'e öncülük etmiştir.

Sadri Ertem, 1898 yılında İstanbul'da doğdu. 12 Kasım 1943'te Ankara'da öldü. Kurtuluş Savaşı sırasında Ankara gazetelerinde çalışan Ertem, Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte İstanbul'da Son Telgraf gazetesinde başyazarlık, Vakit gazetesinde de fıkra yazarlığı yaptı. Felsefe Tarihi ve Sosyoloji öğretmenliği de yapmış olan yazar, 1939'da Kütahya Milletvekili seçildi.

İşe gazetecilikle başlayan Ertem'in ilk öyküleri 1917 yılında 'Genç Yolcular' dergisinde yayınlandı. Bu dergide yayınlanan "Uhrevi Belde" (Ahiret Kenti) adlı öyküsünde izleyeceği gerçekçi bakış açısının ilk işaretleri vardır. Öyküde, İstanbul'un kutsal yerlerinden olan Eyüp Sultan anlatılır. O, bu semtin mistik havasından çok dinsel bir dekor içinde yaşayan Eyüplü kimi kişilerin hangi şeytani olaylarla içli dışlı yaşadıklarına değinir. Sahte, iki yüzlü kimliklerini ortaya koyar. Görünüşteki kutsallığın iç yüzünü gözler önüne serer.

Sadri Ertem'in Gerçekçiliği

Sadri Ertem'in gerçekçiliğini tarih, iktisat, politika ve felsefe üstüne kafa yormuş olmasında aramak gerekir. Bu konuda biri iki cilt olmak üzere 7 kitabı vardır. İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü bitirmiş olması, felsefe ve sosyoloji konusunda uğraş vermesi sonucunu doğurmuştur. Bu çalışmalardan elde ettiği doğruları da sanatına yansıtmıştır.

Bunun için öykü ve romanlarında o güne kadar pek değinilmemiş konu ve temalara rastlanır. Köy-köylü sorunları ve yaşamını, işçi-işveren sorunları ve yaşamını köy, kasaba, fabrika ortamı içinde anla-